

Никитенко Д. С., Поліщук О. В.
студентки 26 групи
ННІ Педагогіки,
наук. керівник
доц. Тарнавська Н. П.

Завдання, методи і прийоми формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

В період інтенсивного розвитку дитина дошкільного віку оволодіває базовими знаннями, вміннями і навичками, потрібними в подальшому житті, одними з таких є математичні. Дитина дошкільного віку усвідомлює зміст понять "число", "цифра", "лічба", "рахунок", "задача". Має уявлення про натуральний ряд чисел. Лічить у межах десяти у прямому та зворотному порядку; користується кількісними та порядковими числівниками. Знає цифри від "0" до "9". Визначає кількісний склад числа в межах десяти. Порівнює суміжні числа. Складає числа із двох менших; розуміє і оперує поняттям на 1(2) одиниці менше – більше. Уміє виділяти в предметах, об'єктах окремі частини, поділяє ціле на окремі частини, за частинами визначає ціле. Здійснює найпростіші усні обчислення на додавання та віднімання. Розв'язує елементарні математичні задачі; складає задачі-драматизації (про себе, свою сім'ю, найближче природне і предметне оточення) та задачі-ілюстрації (відтворюють знання дітей про довкілля), пропонує власний спосіб їх розв'язання [1].

Формування кількісних уявлень у дітей дошкільного віку є для багатьох вихователів важким розділом в роботі, що вимагає великої наполегливості, чіткої системи і послідовності, цим обґрунтовується вибір теми статті.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження доводять, що засвоєння дошкільниками системи математичних знань надає якісний вплив на весь хід їх психічного розвитку, забезпечує готовність до навчання в школі (Г. А. Корнєєва, А. М. Леушина, З. А. Михайлова, Н. І. Непомняща, Р. Л. Непомняща, Ф. Пали, Ж. Пали, Т. Д. Ріхтерман, Є. В. Сербіна, Є. В. Соловйова, А. А. Столяр, Т. В. Тарунтаєва, Є. В. Щербакова та ін.).

Мета статті: теоретичний аналіз проблеми формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Дошкільний заклад відіграє важливе значення в підготовці дитини дошкільного віку до школи. Наскільки вміло та вправно вихователю зможе донести дитині знання, настільки успішне буде його майбутнє навчання. Тож вихователю потрібно відповідально відноситися до своєї професії, самовдосконалюватися, володіти педагогічними інноваціями, мати всі позитивні якості, розуміти дітей і любити їх. Вихователю необхідно поступово ускладнюючи матеріал, в ігровій формі формувати у дітей навички прямого і зворотного рахунку в межах десяти; вчити складати ціле з частин; розвивати здатність до встановлення закономірностей, взаємозв'язків, користуватися знаками і символами; групувати предмети за формою, кольором, розміром; орієнтуватися на аркуші паперу в клітинку; вчити дітей вимірювати довжину різними мірками; навчити позначати просторові відношення простими схемами, орієнтуватися в часі (тиждень, місяць).

Формування елементарних математичних уявлень сприяє розвитку психічних процесів; формує наполегливість, терпіння, творчий потенціал особистості, стриманість. Дитина має відчуття впевненість у своїх силах, усвідомлювати, що світ упорядкований і тому зрозумілий, а отже, передбачуваний для людини. Разом з тим його цікаво перетворювати й вдосконалювати.

Аналізуючи державні програми розвитку дітей дошкільного віку, можемо визначити наступні завдання і компетентності щодо формування елементарних математичних уявлень у дітей:

- Використовує наявні знання у різних життєвих ситуаціях;
- Виявляє інтерес до математичних понять, усвідомлює і запам'ятовує їх;
- Розуміє відношення між числами і цифрами, склад числа з одиниць і двох менших (у межах десяти);
- Обізнана зі структурою арифметичної задачі;
- Вміє розв'язувати задачі і приклади на додавання і віднімання в межах десяти [1].

Вихователі під час занять мають створити умови, щоб надати дитині максимум свободи, заохочувати творчу ініціативу, домагатися, щоб заняття чи самостійна діяльність викликали в дітей позитивні емоції. Важливо не забувати похвалити кожну дитину, використовувати ігрові та казкові сюжети, спонукати дітей розмірковувати, пояснювати свої дії, якщо дитина зіткнулася з труднощами, знаходити разом з нею спосіб виконання завдань [2].

Також потрібно приділяти увагу інтелектуальному розвитку дітей, який відбувається в повсякденному житті. Навчання математики дітей дошкільного віку неможливо без використання цікавих ігор, завдань, розваг. Яскраві ігри приваблюють увагу дітей, а часте їх змінювання зможе зосередити дитину на певних знаннях. В групі маю бути місце для ігротеки, де дитина зможе зручно розміститися з цікавою грою.

Запропоновані дітям самостійні ігрові та практичні вправи поза заняттями, засновані на самоконтролі і самооцінці. Наприклад, ігри: «Геометричне лото», «Четвертий зайвий», «Чарівний мішечок».

Для розвитку уваги, вміння робити логічні висновки, в роботі з дітьми необхідно використовувати логічні таблиці. Діти розглядають і аналізують ряди фігур, а потім із запропонованих зразків виключають зайву фігуру.

Дошкільник має користуватися в практичній діяльності числами й цифрами в межах десяти. Тут можна використовувати різні дидактичні ігри для засвоєння матеріалу. Дитина не тільки грається, а й виконує запропоноване завдання, з інтересом.

Для орієнтування в просторі доречно використовувати в роботі своєрідні карти, по яким діти закріплюють знання: право, ліво, верх, вниз, вперед, назад. Робота з ними вчить дітей послідовно будувати свою розповідь, наприклад, «Як дійти до будиночка А».

Прогулянки та екскурсії - найбагатше джерело для розширення математичного кругозору дітей. Під час прогулянок звертається увага на кількість, величину, форму, просторове розташування об'єктів. Важливо наголосити батькам, щоб вони не забували про це при прогулянці додому або садочку. Все що говорять батьки діти активно сприймають і засвоюють. Потрібно докласти зусиль, щоб дати

відповіді на всі дитячі запитання, адже в цей період діти дуже допитливі. Вміння дітей розрізняти порядковий і кількісний рахунок закріплювати у вправах і дидактичних іграх: «Якої іграшки не стало?», «Хто перший?».

Також, старший дошкільник навчається вимірювати. Це допомагає усунути недоліки у формуванні уявлень про число, що виникають при навчанні рахунку окремих величин. Дітей навчають вимірювати довжину за допомогою умовної міри. Вимірювання різних об'єктів відповідними мірками дозволяє підвести дітей до розуміння узагальненого способу вимірювання за допомогою умовної мірки. Коли діти оволоділи способом вимірювання, їм пропонується використовувати вимір для порівняння двох об'єктів: яка з доріжок коротша; в якому глечичку молока більше; в якому мішечку гречки більше і т.д.

Закріплення уявлень дітей про знайомі їм геометричні фігури і тіла рекомендується здійснювати в різних дидактичних іграх: «Чудесний мішечок», «На що це схоже?»; в іграх: «Доміно», «Геометричне лото», а також в повсякденному житті [3]. Щоб звернути увагу на геометричні фігури, можна використовувати різні цікаві віршики та казки.

До кінця шостого року життя дитина має орієнтуватись в часі. Має знати послідовність днів тижня, місяців. Коли діти засвоюють назву і послідовність днів тижня, вони охоче вирішують різні завдання. У дошкільному віці відбувається інтенсивне формування розумових здібностей дітей, логічне та творче мислення.

Протягом усього навчального року діти вправляються в рахунок. Вони перераховують предмети, іграшки, квіти, чашечки, перераховують предмети за заданою кількістю, по цифрі, за зразком. Дитина має уважно слухати завдання і вірно виконувати його. Діти полюблять грати в дидактичні ігри: «Що змінилося?», «Знайди помилку», «Чудесний мішечок», «Рахуй далі», «Рахуй - не помилися», «Хто швидше назве», «Скільки», «Спіймай м'яч» та ін. [3].

Підсумовуючи вище сказане, пропонуємо вдосконалити систему організації занять з формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку наступним чином:

- більшість занять повинні мати інтегрований характер, в яких математичні завдання поєднуються з іншими видами дитячої діяльності;
- основний акцент у навчанні має ставитися на самостійне вирішення дошкільниками поставлених завдань, виборі ними прийомів і засобів, перевірки правильності рішення;
- навчання дітей має включати як прямі, так і опосередковані методи, які сприяють не тільки оволодінню математичними знаннями, але і загальному інтелектуальному розвитку.

Процес навчання потрібно організувати так, щоб з'явилася власна активність дитини, щоб діти могли сперечатися, доводити істину, вільно спілкуватися один з одним, дитині було цікаво, вона могла доводити свою думку. При поясненні нового матеріалу необхідно спиратися на наявні у дошкільників знання та уявлення, підтримувати інтерес дітей протягом усього заняття, використовувати ігрові методи і різноманітний дидактичний матеріал, активізувати увагу на заняттях, підводити їх до самостійних висновків, вчити аргументувати свої міркування, заохочувати різноманітні варіанти відповідей дітей. Отримані знання закріплювати дидактичними іграми, використовувати задачі на кмітливість, ребуси, загадки.

Велике значення має індивідуальна робота на заняттях. Вихователь має правильно користуватися термінологією, не перекирчувати слова, стежити за чіткістю і доступністю своєї промови, правильною та усвідомленою мовленням дітей. Доречно в кінці вивченої теми перевірити засвоєні знання дітей [4 с. 314-320].

Висновок. Дошкільний навчальний заклад є первинною ланкою соціалізації дитини. Цей етап неймовірно відповідальний, оскільки дитина повинна піти до школи, маючи за плечима достатній багаж знань та життєвих навичок. Формування елементарних математичних уявлень допомагає дитині повноцінно сприймати навколишній світ, орієнтуватися в ньому.

Список використаних джерел та літератури.

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш К.: Видавництво, 2012. - 26 с. – С. 18.
2. Леушина А.М. Формирование элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста. – М., 1974. – 368с. – С. 236 – 238.
3. Тюрикова И. Дидактические игры и развитие речи//Дошкольное воспитание. – 1988 - № 4. - С. 332
4. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / Н. В. Гавриш; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. - Луганськ : Альма-матер, 2007. - 494 с. - С. 314-320.